

תפילת הדרכָ

יונן אליה חדאד

כתב מרן בשו"ע סימן קי (סע' ז') דאין להתפלל תפילת הדרכָ אלא אם כן יש לו לילך פרסה. ויש לבירר אם שיעור פרסה האמור הוא 'מידת אורך' או 'שיעור זמן'. ואף שכבר דנו בדבר זה רבותינו האחראונים, אמרתי עננה אף אני חלקי, וב"ה תרוווח שמעתה. וזה החלי בס夷עתא דשמייא:

פרסה - הגבלת זמן הברכה.

א) גרסוי בברכות (ל.) גבי תפילת הדרכָ: אימת מצלי (להתפלת הדרכָ) אמר ר' יעקב א"ר חסדא משעה שמהלך בדרך. עד כמה. א"ר יעקב א"ר חסדא עד פרסה. ע"ב. ופרש"י: עד כמה. זמנה להתפלל: עד פרסה, אבל לא לאחר שהלך פרסה. ובה"ג מפרש עד כמה יבקש לילך שהיה צריך להתפלל, עד פרסה, אף אין לו לילך אלא עד פרסה, אבל דרך פחות מפרשה אין צריך להתפלל תפלה זו. ע"כ לשון רש"י. ולפי הירוש הראשון שכותב משמע שציריך להתפלל תפלה זו אף יש לו לילך פחות מפרשה, שעל כל דרך שהוא נתקנה תפלה זו, וסמרק לזה מדריסי בירושלמי ברכות מפרשה, שעל כל דרך שהוא נתקנה תפלה זו, וכ"כ תר"י (ברכות כ: בדפי הר"ף) לירושלמי זה. (פ"ד ה"ד) כל הדרכים בחזקת סכנה. וכ"כ תר"י (ברכות כ: בדפי הר"ף) לירושלמי זה. ומשמע עוד מפרש זה, שאם כבר ההלך פרסה שוב אינו אומרה. ופירש הרabi"ה (ברכות סי' פ) משום דהוא מעוות לא יכול לתקן. ואעפ"פ שהקשה חרוא"ש (ברכות פ"ד סי' ח) דעת"ג שהלך פרסה למה לא יברך על מה שיש לו עוד ללכת. וכן הקשו תר"י (שם). מ"מ כבר תירץ המאירי (ברכות כט:)Adam כבר עבר פרסה, אין זה נמלך בكونו ואיןנו אומרה, שהרי עיקר תקנת תפ"ד היא כדי שימליך בكونו, וכdagressi בגמי שם (כט:) אמר ליה אליהו לרבי יהודה כשהאתה יוצא בדרך המליך בكونך וצא.מאי המשמע (כט:) עיקר רשות קודם שיצא בדרך המליך בكونך וצא. טול רשות. וסבירא היא שיטול רשות קודם שיצא בדרך, וכל עוד לא עבר פרסה לא החזיק בדרך וכשותה תפ"ד מקרי נטילת רשות. אך אחר שעבר פרסה והחזיק בדרך, אם יתפלל אין זו נטילת רשות אלא דיווח, ולא זהה נתקנה תפלה זו. ומלשון רש"י המשמע דסבירא ליה כפירוש זה. וכן היא דעת הרשב"א (ברכות ל.).

ודעת תר"י (שם) בעיקר פירוש הגמי' כדעת רש"י, אלא דסבירא להו דמאי דאמרי'

'עד כמה עד פרסה' והיינו דעת פרסה זמנה להתפלל, דוקא לכתח' אמר'י הכהן, אך בדיע' אומרה כל זמן שיש לו עוד ללבת. וכן היא דעת הריטב"א (ברכות שם).

פרשה - שיעור החיים.

ב) אולם דעת הרבה מרבותינו הראשונים כדעת בה"ג. שכ"כ רב עמרם גאון בסידורו (סוף החלק הראשון) ועוד כמה עד פרסה דאף נפק לאורה חדוד פרסה צרי' לעצמי תפלה הדרך עכ"ל. וכ"כ הרא"ש (ברכות פ"ד סי' ח) ווז"ל: ונראה פי' בה"ג עיקר, אם יש לו עדין ללבת הרבה למה לא יברך. אבל כשיש לו לילך פחות מפרשא בקרוב לעיר לא הווי מקום סכנה וא"צ לברך. עכ"ל. וכ"כ הגהות מימוניות (פי' מהלכות ברכות ה"ה) ושכ"כ הסטמ"ג (עשין יט, דף קא,ב) וכן דעת הארחות חיים (הלכות ברכות אותן סב) ושכ"ן דעת הר"ם. וכ"כ הר"ד אבודרham (השער השמיני עמי' שפו). וכ"פ הטור (סי' קי) וכן פסק מרן בשו"ע (שם סע' ז). אמן כתבו הטור ומרן שאף יש לו לילך פחות מפרשא יאמר תפלה זו רק לא יחתום בברוך. ועיין ב"י סוף סי' סוף ט"ז כי בספר ברכת ה' ח"ד (פ"ז ריש הערא 23) ע"ש.

פרשה, בהכרח מידת אורך?

ג) ומאחר דקי"ל דין לברך בחתימה על דרך פחות מפרשא, יש לברר האם שיעור פרשה האמור כאן הוא שיעור מרחק דהינו אורך ארבעה מילין שהם כ ארבעה ק"מ, או שהכוונה לשיעור הזמן של הילוך פרסה והיינו ע"ב דקוט עפמש"כ מרן בס"י תנט (סע' ב) ששיעור הילוך מיל הוא ח"י דקות. ולכאורה היה נראה להוכיח מסתמות לשון הגמ' והפוס', דמשמע מלחונם ששיעור פרסה הוא מידת אורך. שכ"כ רשי' בברכות (ל. ד"ה עד פרסה) ווז"ל: ובה"ג מפרש עד כמה יבקש לילך שיהא צרי' להתפלל, עד פרסה עכ"ל. וכן הרא"ש (פ"ד סי' ח) כתוב בלשון הזו: מי שיש לו לילך פרסה או יותר יברך. וכן הטור (סי' קי) כתוב: ואין לאמרה אא"כ יש לו לילך פרסה. ובלשון זו כתוב גם מרן בשו"ע (שם סע' ז). וכיוון שאף לא אחד בהם כתוב בלשון שি�סתמע ממנה שהשיעור הוא בזמן, היה נראה להוכיח במישור שאין השיעור תלוי בזמן אלא במידת המרחק.

אולם באמת אין זו ראייה. שהרי מצינו בכמה מקומות שנקטה הגמ' שיעור מרחק וכן נקבע הפסוס', ואעפ"כ הייתה הכוונה לשיעור זמן. וכךון הדין שאסור ללבת בערב שבת יותר מג' פרסאות כمفorsch בגמ' סוכה (מד:) וכן נפסק בטוש"ע (סי' רמת). ופי' הב"ח (שם)adam נוסע בעגלת יכול לישוע מרחק גדול יותר. וכן הסכימו האחראונים

שם. דכיוון שטעם דין זה הוא כדי שיגיע לביתו בעוד היום גדול, ויהיה לו פנאי להכין צרכי שבת, וכמש"כ הב"י שם, מה לי אם יפסע ג' פרסאות ברגליו או יסע כמה פרסאות בעגלה, רק בעינן שיגיע לביתו בעוד היום גדול. ומה שנתקטה הגמ' שיעור ג' פרסאות ותו לא, הינו במי שמהלך ברגליו. וכן עמא דבר האידנא ליטוע כמה וכמה פרסאות בע"ש ואין פוץיה פה. ע"ב דסבירא לן דauseפ' שנתקטה הגמ' שיעור מרחק, הכוונה היא למידת זמן. (ומה שנוהגים הימים ליטוע אף סמור לשבת, אין זה עניין לנידון שלנו). וע' סי' רמת ואחרונים החוננים שם, וכן בספר מנוחת אהבה ח"א פ"ב הערכה 33 ואכמ"ל

וכן בס"י קטג כתוב מרן (בשע' א) דמי שאין לו מים ליטול ידיים לსעודה, צריך לחזור אחריהם לפניו עד ארבעה מיליון. וככתוב ע"ז בביור הלכה (ד"ה ברוחך יותר) דמסתבר שאם נסע בעגלה אין מחשבים לפי אורך הדרך, אלא לפי חשבון הזמן של הילוך ד' מיליון לאדם בגיןו שהוא שיעור ע"ב דקות, ע"ש.

ובשו"ת יביע אומר למרן הראש"ל הגראע"י שליט"א (סי' יג) כתוב להוכיח בן מדין מי שמת לו מת ולא ידע עד שבא למקום שמת (יוזד סי' שעה סע' ח). שאמ' היה במקום קרוב שהוא מהלך עשר פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד - מונה עליהם. ובשו"ת מקור חיים (סי' כ) פי' דאף' אם היה למרחק גדול יותר מעשר פרסאות, אם יכול לבא באיזה אופן תוקן יום אחד חשיב מקום קרוב לעניין אבילות. וכ"ב בשוו"ת זכרון יהודה (סי' מב) ובשו"ת בית המדרש (סי' ד) וכן דעת עוד אחרים. עכת"ד.

הא קמן כמה עניינים שנתקטו בהם הפוס' 'מידות אורך' ואעפ"כ אין הכוונה למרחק שימושיות אותן המדידות, אלא לשיעור הזמן שציריך כדי ללכת בהילוך רגיל את אותו המרחק. וא"כ גם בנידון תפילת הדרך, אין להוכיח מהם שנתקטו הפוס' 'הילוך פרסה' דמשמעותו 'מרחק', שיתכן לומר שכונתם לשיעור הזמן דהינו ע"ב דקות, רק נקבעו את לשון הגמ' 'שעaska ב'מהלך' בדרכך.

פרשנה מידת אורך.

ד) ואולם, אעפ' שמלשון 'פרשנה' שנתקטו הפוס' אין להוכיח וכדכתיyi, מ"מ נראה שיש להוכיח מן הטעם שכתו לשיעור זה. וז"ל תרוי' (ברכות כ ע"א): בה"ג אומר שכשיש לו ללכת פרסה או יותר מברך. אבל בפחות מפרסה איןנו מברך 'דכמו שהוא בעיר דיניינן ליה' עכ"ל. ומשמע דט"ל דפחות מפרסה איןנו מקום סכנה ונחשב כאילו מהלך בתוך העיר, ומשו"ה אם אין לו פרסה לילך איןנו מברך. וכ"כ הרא"ש בהדייא (ברכות פ"ד סי' ח) וז"ל: ונראה פירוש בה"ג עיקר אם יש לו עדין ללכת

הרבה למה לא יברך, אבל כישיש לו לילך פחות מפרשہ בקרוב לעיר ולא הוי מקום סכנה' וא"צ לברך. עכ"ל. וכן כתוב הרד"א בהלכות ברכות (השער השמיני) ז"ל: אבל פחות מפרשہ אינו מברך אותה מפני שאיןו מקום סכנה. ע"ב. ומשמע בבירור מן הטעם זהה שאין הדבר תלוי כלל בזמן אלא במרחב. שככל מקום שאיןו רחוק פרשה מן העיר אינו מקום סכנה, ומפרשہ ואילך הוי מקום סכנה. ומה לי אם הולך ברגלו או נושא ברכב, ס"ס צרייך שמירה מן הסכנה. ולפ"ז הדין פשוט להתפלל תפלה בדרך אם עובר בדרך מרחק של ארבעה ק"מ מחוץ לעיר, אף' נושא ברכב.

דעת הגאון רבי משה הלוי זצ"ל.

ה) וראיתי להגאון הגדול הגר"ם הלוי זצ"ל בספרו ברכבת ה' ח"ד (פ"ז הערתה 64 ופ"ז הערתה 23) שישב גם כן על מדוכה זו, והעליה ששיעור פרשה האמור כאן אינו מידת אורך' אלא שיעור זמן. והיה טumo, שאם נאמרשיעור פרשה האמור כאן הוא מידת אורך, צרייך לומר שהטעם שבשיעור זה יש חשש סכנה ולא פחות משיעור זה הוא משום שעדר מרחק פרשה מן העיר לא נחשב מקום מסוכן. ולפ"ז יוצא שהנוסע מעיר לעיר שאין בינהן אלא פרשה לא יצטרך לברך, שהרי אינו עובר במקום סכנה, שאף פעם לא מתרחק פרשה מאתה הערים. וזה אינו, דלפי בה"ג וסייעתו אם יש לו לילך פרשה מחוץ לעיר צרייך לברך, כלומר, כשהולך פרשה מעיר לעיר צרייך לברך. ועל כרחךשיעור פרשה האמור כאן אינו מידת אורך אלא שיעור זמן של ע"ב דקות, והטעם בשיעור זה הוא, שבאמת כל הדרך שמחוץ לעיר הרי היא בחזקת סכנה, אלא שככל שזו אדם יותר זמן במקומות הסכנה מסתכן יותר, וקבעו חכמים שם שזהה במקומות הסכנה ע"ב דקות צרייך לבקש מה' שיצילנו.

וכן יש להוכיח ממש"כ הטור ומרן בס"י קי זצ"ל: ואם שכח מלאומרה, יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך, זבלבד שלא הגיע תוקן פרשה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה'. ע"ב. ומשמע שאף' עובר סמוך תוקן פרשה לעיר אין נחשב מקום שיעור פרשה הוא מידת אורך וכל שנמצא תוקן פרשה בקרוב לעיר אין נחשב מקום סכנה, בכח"ג א"צ לברך, שהרי אינו במקומות סכנה. אלא ע"כ לומרשיעור פרשה האמור הוא שיעור זמן, ולעולם כל שעומד חוץ לעיר הרי הוא במקומות סכנה, אלא שתיקנו להתפלל רק אם שזהה במקומות סכנה ע"ב דקות. עכת"ד.

קשיות על שיטת הגר"ם הלוי זצ"ל.

ו) ואחר בקשת המחייב מכתה"ר, הנה ע"פ דבריו הראשונים שהבאו לעיל אין

הטעם בדבריו, דבחדיא משמע מנייתו שהטעם לשיעור פרסה הוא משום שעד פרסה מן העיר אינו מקום סכנה. ואף שגם הרב ברכ"ה צ"ל הביא דבריהם (פ"ז הערא²³) ותירץ דה"ק שתורף מהלך פרסה לא הויל מקום סכנה מפני שאין שווהה זמן ארוך, ונחשב כמו שהוא בעיר שאינו מקום סכנה. מ"מ דבריו דחוקים בלשונם.

ולא זו בלבד, כי הנה הרמב"ם בהלכות ת"ת (פ"ז הי"ב) כתוב דמי שנידונו בחלוות צריך שיתירו לו את נידויו עשרה בנ"א שונים הלכות, ואם לא מצא טורח אחריהם עד פרסה. וכותב ע"ז מרן הכסוף משנה ז"ל: ומ"ש טורח אחריהם עד פרסה צ"ע מנין לו, ואפשר דמדובר ליתיב אפרשת דרכיהם משמע ליה, DSTHM פרשת דרכיהם לא הויל עד פרסה 'דתוּך' פרסה הוא כרמים וכיוצא בו, ויש הוכחה לדבר מדאמרין גבי תפלה הדורך ועד כמה עד פרסה' וכפי מה שפירשו בו המפרשים. עכ"ל. ומוכח מדובר שהבין שמה שכתבו הראשונים דתוּך פרסה לא הויל מקום סכנה, הכוונה הטור יוא"ד (ס"י שלז') הביא דברי הרמב"ם הנ"ל, וגם שם כתוב מרן היב"י כפי שכתב בכ"מ. ולפ"ז הדבר פשוט שישיעור פרסה האמור בענין תפה"ד, הוא 'מידת אור' ולא שיעור זמן.

קושיא נוספת.

ז) ויש עוד להוכיח שאין הסברא לשיעור פרסה כדעת הרב ברכת ה' שבאמת כל הדרך בחזקת סכנה ותיקנו חכמים שם שווהה במקום הסכנה ע"ב דקוטר צריך לבך. שהרי כתוב מרן בס"י ריט (ס"ע ז) לענין ברכת הגומל שם הולך במקום מסוכן ביותר, אף פחות מפרשא עיריך לבך. ואם כסבירת הרב ברכ"ה צ"ל, הרי אינו שווהה במקום הסכנה ע"ב דקוטר, אלא ע"כ לומר שכיוון שעובר במקום מסוכן ודאי, צריך לבך אף שאינו שווהה שם הרבה זמן. ודין ברכת הגומל נלמד מדין תפלה הדרך כפי שכתב מרן היב"י (ס"י ריט). ושמייניה דאף בתפלה הדורך אינו מתפלל על השהייה 'משך זמן' במקום מסוכן, אלא על המעבר דרך מקום מסוכן. אמן בד"כ לא נקלע למקום מסוכן עד שמתרחק כפרשא מן העיר. ודעתה הט"ז (ס"י סי' ס"ק ז) שאף בתפלה הדורך אם עובר דרך מקום מסוכן ודאי, צריך להתפלל אף הולך פחות מפרשא. והביא ראייה ממש"כ מרן בס"י ריט. ובכ"פ הבהיר היטוב (ס"ק יב) ושכ"כ בעולת תלמיד (ס"ק יז). ובכ"פ הרב משנה ברורה ס"ק ל. ואף שיש לחלק בין ברכת

הgomel לתפה"ד, וכמו שהעיר מREN הגרא"י ביבי"א ח"א (ס"י יג סוף אות ו), וכן יש לחלק בין 'מוסוכן ביותר' לחזקת סכנה בכלל, מ"מ לעניין הסברא היסודית לממדנו מכאן שאין הברכה על השהייה משך זמן במקום מוסוכן, כי אם על עצם המעבר דרך מקום מסוכן.

דוחיות הסיווע מהארחות חיים:

ח) והנה הרב ברכת ה' בפרק שישי (הערה 64) סייע סברתו מדברי הארחות חיים (הלכות שני וחמשי אות כד) שכ' וז"ל: וא"ת ההולך תחת קיר נטוי ועל הגשר דאמרי' בגמ' (ברכות נה). שמצוירים לו עוננותיו יברך לאחר שעבר. מ"מ דבר שהוא קצר ואינו ארוך, קל לעبور מהרה ואינו נחשב לסכנה כמו עובי דרכים שהדרך ארוכה וכמה מקרים באים על דרך ארוכה. עכ"ל. וכ"כ הרד"א בהלכות ברכות (השער השמיני עמי' שפ): וא"ת ההולך תחת הקיר נטוי וכו' ויש לומר שהוא אינו נחשב סכנה כ"כ, לפי שהוא דבר קצר ושליל לעبور במהרה. עכ"ל. וגם יבלחטו"א מREN הראש"ל הגרא"י שליט"א בשוו"ת יב"א ח"א (ס"י יג אות ו) הביא דברי הארחות חיים והרד"א. ולמד מזה דה"ה לנouse ברכב, כיון שמנגיעה למחוז חפצו בזמן קצר, ויוצא מיד ממקום הסכנה, אין לו לברך הגומל אף' נסע יותר מפרשה. ושב וחיזק דבריו בח"ב (ס"י יד) ובספר הליכות עולם ברך שני (פרשת עקב). והנה אחר בקשת המיחילה מהדר"ג רבותינו, נראה להעיר בדברי קדשם. שהרי הרד"א גופיה כתוב לעניין תפה"ד (הלכות ברכות השער השמיני) דהא דין מברכים על פחות מפרשה ממש ולא לזמן, וביארנו לעיל ע"פ דברי מREN בכספי משנה ובב"י שהכוונה למקום ממש ולא לזמן, והוכיחנו לפ"ז דס"ל לשיעור פרסה' האמור בתפה"ד הוא מידת אורך ולא שיעור זמן. ומשמע דאפ' שזהה במקומות הסכנה זמן קצר כגון המהלך מעיר לעיר שיש בינהן שתי פרסאות, מקום הסכנה הוא בנקודת האמצעית שבין שתי הערים, מ"מ צריך לברך. ואע"ג דהרד"א גופיה כתוב שהעובר תחת קיר נטוי אינו צריך לברך. ושמע מינה דין ללימוד מזה זהה. וא"ת Mai Shana. י"ל, שאינו דומה קיר נטוי או גשר שיוצאה ממנו אחר שנויות אחדות, למלהך בדרך ששווהה במקום הסכנה עכ"פ כמה דקות. ואפ' נouse פרסה אחת מעיר לעיר, יש לומר שלא פלוג רבנן, ולקמן יבואר בס"ד.

תשובות לראיות הגרא"ם הלווי.

ט) ומה שהקשה הרבה ברכת ה' שלפ"ז ההולך מעיר לעיר שיש בינהן רק פרסה

לא יצטרך לברך, וכן מה שכתב (שם) להוכיח מלשון הטוש"ע (ס"י קז) שכותבו: יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך, ובלבך שלא הגיע תוך פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה. יש לומר שלא פלוג רבנן בתקנתיהו, וכיון שקבעו שצירק מהלך בדרך להתפלל תפלה הדרך אם יש לו לילך פרסה, אף' במקום שאין הטעם שייר כל כך, מ"מ בגין שמהלך פרסה צרייך להתפלל.

ויש לסייע לוזה מתשובה הרמב"ם (פאר הדור ס"י קמח), הביאה הרד"א (עמ' קל), והוא"ד גם בב"י (ס"י כד) בלשון הזו: קהל שהתפללו וכולם בקיאים בתפלה אם ירד ש"ץ לפני התיבה ויחזור התפלה בקול רמי והшиб: הוайл ותיקנו חכמים שירד ש"ץ לפני התיבה להוציא את מי שאינו בקי לא תהיה חורת השlich ציבור ברכה לבטלה כלל מפני עיקר התקנה ואף ע"פ שלא יהיה בקהל מי שאינו בקי כמו שתקנו הקידוש בבית הכנסת והיה עיקר זה מפני האורחים (פסחים קא). ונתחינו לאמרו בכל בתים כנסיות ואף על פי שאין שם אורחים. כמו שתקנו ברכה אחת מעין שבע בשביב המאחרים לבוא בבית הכנסת (שבת כד): ונתחינו לאמירה תמיד ואע"פ שהיו שם כל הקהל יוכן כל דבר הנתקן בשביב דבר אחר אין עניינו שלא נעשית התקנה היא עד שהיה שם אותו הדבר שנתקנה בשביב רק עניינו שנעשה התקנה היא על כל פנים גזירה שמא יהיה שם אותו הדבר שנתקנה בשביב. עב"ל. וזה יש לומר בנ"ד, שכן שתיקנו חכמים תפ"ד למי שמהלך פרסה מחוץ לעיר, משום תפלה ואילך הוא מקום סכנה, אף' במקום שאין מסוכן צרייך לאמירה, אם התקיימו התנאים המחייבים אותה, היינו שמהלך פרסה בדרך.

וכן יש להוכיח בדעת מרן, שהרי הוכחנו לעיל בס"ד שדעת מרן שישיעור 'פרסה' האמור בתפה"ד אינו שישיעור זמן אלא מידת אורך, ומайдך כתוב מרן בשו"ע (ס"י קז סע' ז) דהמהלך פרסה אחת צרייך לברך ולא חילק בדבר זה כלל, ומשמע דס"ל דל"פ וכדכתי.

פרסה - מידת אורך, הוכחה נוספת.

ויש עוד להוכיח שהשיעור אינו בזמן, ממש"כ בארכות חיים (הלוות ברכות אותן סב) ווז"ל: היוצא בדרך אומר ירמי"א שתוליכנו לשлом וכו' וכותב הר"ם נ"ע שאם רוצה ללבת ד' מילין בספינה שיתפלל תפלה זו, פחות מכאן אל יתפלל אותה. עכ"ל. ודברים האלה כתוב גם בספר הכלבו (ס"י פז). וידוע הוא שמהירות הילוך ספינה גדולה ממהירות הילוקו של אדם. (וע' עירובין דף מב ע"ב רשי' ד"ה נוטלתו

מתחילת ארבע, בפירושו הראשון שבי' שם). ואם איתא דסבירא להו לארכות חיים וכלבו שישעור פרסה הוא שיעור זמן לא היה להם לסתום ולומר שם רוצה לילכת ד' מילין וכו' אלא הוה להו לפרש דכוונתם לומר שם רוצה להפליג משך זמן שהוא שיעור הילוך ד' מילין וכו', ומדכתבו בסתם ד' מילין ש"מ דס"ל שישעור פרסה האמור הוא מידת אורך, לא שנא אם עבר מרחק זה בהיליכה משך זמן ע"ב דקוט, ול"ש אם עבר מרחק זה בספינה בשיעור זמן פחות, כל שעובר ד' מילין צריך לברך.

וכן מצאתי לרביב"ה (ברכות סי' פ) שכ' זוז'ל: ועד כמה עד פרסה. יש מפרשים דוקא בשרואה לילך מביתו לכל הפחות פרסה, ויש מפרשים עד פרסה יש תקנה לחזור ולהתפלל אבל מכיו עבר פרסה לא שנא בספינה ולא שנא ביבשה' הווי מעות שלא יכול לתקן. עכ'ל. ואע"פ שכ' ענין ספינה בדעת הייש מפרשים בתרא דלא קי"ל כוותיהם (כמש"כ לעיל אותן), מ"מ משמע דס"ל שאין חילוק בין הולך ברגלו למפליג בספינה, ולפ"ז שיעור פרסה האמור היינו מידת אורך. ואין לומר דוקא בדעת י"מ בתרא ס"ל הכى, חדא שלא משמע הכى, ועוד דא"כ הוו"ל לפרש דאך בזה פלייג. גם הרוב אליה רביה (סי' קי' אותן יד) כתוב בשם הכלבו ואגדה שאין חילוק בין הולך בספינה להולך ביבשה. וגם מדבריו יש להוכיח כדלעיל. ואף דאייכא למיימר שלא באו הרביב"ה והא"ר אלא למד דאך על הפלגה בים צרייך להתפלל תפ"ה"ר, ולא גילו דעתם לענין שיעור הברכה. מ"מ מדברי הארחות חיים והכלבו הנ"ל ודאי יש להוכיח. ואף בדעת הרביב"ה והא"ר יש לומר دائית איתה דס"ל דהשיעור הוא בזמן, לא הוה להו לסתום ולהניח מקום טעות בדבריהם. ושוב מצאתי לרוב משנה ברורה שכ' להוכיח מדברי האליה רביה דלפ"ז גם הנוטע על מסילת הבROL יש לו לברך תפ"ה"ר, אף' נושא רק פרסה. והוא כדכתבי' בס"ד.

ונראה שכן היא דעת הגראי"ח שכטב בבא"ח (שר פרשת עקב סע' ח) זוז'ל: ואין מתפללים אותה אא"כ יש לו לילך עכ"פ פרסה. ע"כ. ומدلלא חילק משמע דס"ל דאך' בנוסע השיעור הוא פרסה. ודוחק לומר שכונתו לזמן הילוך פרסה, דא"כ הוו"ל לפרש כן, דהפסיק יש לו לפרש דבריו כפי שכ' מרנן ה"ב (סוף סי' ר), ובפרט שבזמן הבא"ח ודאי שרובה דרובא היו הולכים למקום בעגלות וכדו' ולא ברגל. (ועיין ש"ת רב פעילים ח"ב חיו"ד סי' מ). וכן נראה שהיא דעת הרוב כף החיים, שמרנן כי' יואין לאמרה אא"כ יש לו לילך פרסה' וכו' ע"ז הכה"ח (אות דז): פי' ח' אלפיים אמה. ואילו ס"ל שפרסה' הוא שיעור זמן הולך: ע"ב דקוט. וכן היא דעת רבים מרבותינו האחרונים. וכן נראה לפי קוצר דעתינו פשוט ע"פ הראיות שכטבנו בס"ד. ואף דקיים בכך בכל דוכתא ספק ברכות להקל, ע"פ הראיות הנ"ל אין כאן ספק כלל.

תשובה לדברי מרן הראש"ל הגאון רבינו עובדיה יוסף שליט"א:

יא) ואמנם, גם אני רأיתי למש"כ מרן הראש"ל הגרע"י שליט"א בשוו"ת יביע אומר (ח"א סי' יג), שאחר שהביא דברי האחרונים הסוברים שישעור עשר פרסאות האמור גבי מקום קרוב דאבל, פירושו משל זמן שציריך להילוך עשר פרסאות, וילפי לה מההיא דפסחים (צד): ת"ר היה חוץ למודיעים יוכל להכנס בסוסים ובפרדימ וכור' ע"ש. כתב (שם אותן וו"ל) והנה לדברי האחרונים שהבאתי דילפי מההיא דפסחים דבעולם חשיב שפיר במקום קרוב, בודאי שאין להילך בין דין אבילות לברכת הgomel, ואע"פ שהוא עבר באוטובוס על פני שטח המדבר שהיה מסתכן בו בהילוך רגלי, (זהינו ארבעה ק"מ), כיון שהוא עבר במרוצחה ובדרכ המלך, אין הסכנה מצויה מצד לסתים וחיות רעות וכיו"ב, וככה"ג כתוב בארכות חיים (הלו שני וחמשי אותן כד, דכ"ד סע"ד), וו"ל: וא"ת ההולך תחת קיר נטו ועל הגשר דאמריןן (ברכות נה) שמזכירין עונותיו של אדם, יברך (-הgomel) אחר שעבר, מ"מ דבר שהוא קצר ואני/aror, קל לעבר מהרה, ואני נחשב לסכנה כמו עובי דרכיהם שהדרך ארוכה, וכמה מקומות באים על דרך ארוכה. עכ"ל. ובכ"ב הורד"א (בסדר ברכות שערח). הרי שאע"פ שהעובד תחת קיר נטו מזכירים עונותיו, זהוי מקום סכנה, מ"מ א"צ לברך כיון שהוא יוצא מהר ממקום הסכנה. ולא דמי להולכי דרכיהם שהדרך ארוכה, והשייתם גורמת לבא לידי סכנה, וזה ננטיעה שהוא מגיע למחו"ז חפצו בזמן קצר, ויוצא מיד למקום סכנה, אין לו לברך הgomel. ועי' שוו"ת לב חיים ח"ג סי' נד). ואין להילך ולומר שהעובד תחת קיר נטו, חייש קל מהרה יוצא מגדר סכנה, משא"כ כאן, שהרי סתם אמרו העובר תחת קיר נטו, וגשר, אע"פ שהיה ארוך הרבה. עכ"ל.

ובהמשך (אות ז) כתב בשם הרה"ג רבינו עמרם אבורביע ז"ל בספר נתיבי עם, שהuid שהמנาง בא"י לומר תפילה הדרך בנטיעה ברכבת או במכונית, רק בשוחטים שישור פרסה, זהינו שעה וחומש, אבל בפחות משיעור זה אף"י יש כמה פרסאות במהלך רגלי אין מברכים. ע"כ.

ואחר בקשת המחייב יש לי להעיר בדברי קדשו. ואшиб בעזרת ה' על ראשון.

הנה מש"כ שאין להילך בין דין אבילות לברכת הgomel, בעני לא ידעת מה הכרה יש להשות בינהם. אם אמרו בשיעור עשר פרסאות דאבל שהוא שיעור זמן, היינו משום שמסתבר שכונת הגמ' (מו"ק כא): שאמורה אם היה במקום קרוב מונה עליהם פירושו שם יכול להגיע בזמן קצר ימינה עמם. ובמש"כ מרן הבא"ח ברב

פעלים (ח"ב חיו"ד סי' מ) שהגמ' נקטה: מקום קרוב, ולא נקתה שיעור, והගאנים פירשו שיעור עשר פרסאות שהוא מהלך יום אחד. אמן לא משומן כך נימא בכל מקום שהזוכרה פרסה שהכוונה לשיעור זמן. אלא ודאי כל עניין לגופו. ובתפלת הדרך שפירשו הראשונים טעם שיעור פרסה משום שעדר פרסה מן העיר אינו מקום סכנה וכמ"כ תר"י והרא"ש והרד"א והבאנו לשונם לעיל, על ברוח שהשיעור אינו תלוי בזמן אלא במרקח.

ומה שהסתיע הגאון יב"א מההיא דהארחות חיים והרד"א גבי קיר נתוי, כבר כתבנו לעיל (אות ט) מה שיש לחלק בזה. ואף שהגאון יב"א כתוב שאין לחלק בזה, הנה ממש"כ בארכות חיים בשם הר"ם שהמהלך ארבע מילין בספינה צריך לומר תפלת הדרך, וاع"ג שהילוך ד' מילין בספינה נעשה בזמן פחות מע"ב דקות, על ברוח שהארחות חיים גופיה מחולק בזה. והיאך נאמר שאין לחלק. ואם תאמר שהנוסע ברכב שני, אם כן נתת דבריך לשיעורים.

ומיש"כ הגאון יב"א בשם ספר נתיבי עם, שהמנハガ בא"י לומר תפה"ד רק אם שוהה בנסיעתו שיעור פרסה, דהיינו שעה וחומש. הנה אחר שנגלו דברי כל הראשונים שהבאנו לעיל, הן גבי הטעם לשיעור פרסה, הן גבי המהלך פרסה בספינה, על ברוח שהראשונים הנ"ל לא נהגו כן. וא"כ אין למנハga על מה שיסמור.

דוחית הסיווע מספר לדוד אמרת:

יב) גם רأיתי לגאון יב"א שהסתמך בדבריו (שם אות ט) על דברי מラン החיד"א בספר לדוד אמרת (סי' כ גאות ט) שכטב שנагו שלא לברך הגומל אם הולכים ביבשה למקום קרוב, אף, הוא יותר מפרשא. וככתב ע"ז ביבי"א (ח"ב סי' יד אות ז) זוזל: וב"ש במכונית. ולזאת יש להגביל השיעור עד כדי שעה וחומש בנסיעה. שאז יצא מכלל קרוב. ומה גם שבל מה שנוהגים לברך בנסעה מעיר לעיר, אינו אלא מנハga ספרד, ובטעם כל דהו אמרי' הבו שלא לוסיף עלה. ושב ואל תעשה עדיף דספק ברכות להקל, כיעו"ש. והם דברים ברורים לפע"ד. והצעתים ג"כ לפני רבניים גדולים והרבינו לי בראשם. עכ"ל. ולכאורה כיוון דקי"ל לדין תפה"ד ודין ברכת הגומל ילפי מהදדי, א"כ מכאן ראייה דאין לומר תפה"ד אף' מהלך פרסה מעיר לעיר.

אולם אחר עיון בדברי החיד"א ניכר מאי שלא נאמרו דבריו אלא גבי ברכת הגומל ולא גבי תפה"ד. שהרי שיעור הילוך פרסה האמור גבי תפה"ד מפורש הוא בגם, והיאך יאמר החיד"א שנагו שלא לאמרה אף' מהלך פרסה? ומה מנחג שיר באן אם חלוק הוא עם הגמ'? אלא ודאי שלא נאמרו דברי החיד"א אלא גבי ברכת

הgomel, שישיעור פרסה האמור בה לא נזכר בגם, אלא למדוחו הראשונים מдин תפ"ד כמש"כ מrown בב"י (ס"ר ריט). וכיוון שעיקר דין ברכבת הגומל על הליכה מעיר לעיר שניי בחלוקת הראשונים, כמש"כ הטור (שם) שהמנג באשכנו ובצראפת שאין מברכים כשהולכים מעיר לעיר. ואף שמנג ספרד הוא לבך על הליכה מעיר לעיר, וכמש"כ מrown בב"י (שם) בשם האבודריהם. מ"מ במקום מנהג וכדו' חישוי לדעת המקילים שלא לבך. וכמש"כ הגאון יב"א דבטעם כל דהו אמרי הבו דלא לוסיף עליה. אולם גבי תפ"ד לא שיר לומר כן. וכיוון שمفוש בגם' דהמהלך פרסה מחוץ לעיר צריך לאמרה, אף' יהיה מנהג שלא לאמרה, איןנו מנהג נכוון.

וכן מצאתי להרחה"ג כפ' החיים (סופר) שהביא בס"ר ריט (אות מ) לדברי החיד"א הנ"ל. ואעפ"כ בס"ר קי, שכותב מrown (טע' ז) אין לאמרה אא"כ יש לו לילך פרסה. כתב על זה הכה"ח (אות דז) פרסה. פ"י ח' אלףים אמה. ע"ב. ולא הזכיר לדברי החיד"א הנ"ל. אלמא סבירא ליה החילוק שכתבנו בין תפלה הדורך לברכבת הגומל.

וכיוון שמדובר מן הראשונים שהבינו שישיעור פרסה האמור גבי תפ"ד הוא שישיעור מרחק ובמו' שכתבנו לעיל דברים בטעם ובנימוקם, כל שנוטע כארבעה ק"מ מחוץ לעיר צריך לאמרה. וכן שכתו רביהם מהאחרונים בפירוש.

המורם מן האמור: היוצא בדרך יש לו להתפלל תפלה הדורך. ואין לאמרה אלא אם כן יש לו לילך לפחות פרסה. ו'פרסה' הינו ארבעה מילין שם כארבעה ק"מ. והטעם לשיעור זה הוא שעדר פרסה מן העיר בדרך כלל אינו מקום סכנה, ומפרסה ואילך הוא מקום סכנה, ובמו' שכתו רבותינו הראשונים ז"ל. ולפ"ז אף' אם נוטע ברכב, אם עובר בדרך כארבעה ק"מ מחוץ לעיר, צריך לאמרה בחתימה. (ועיין משנ"ב סי' קי ס"ק ל). ואם הולך או נוטע פחות מארבעה ק"מ, צריך לאמרה, אבל לא יחתום.

אמר הכותב: הדבר פשוט שאין במאמר זה כוונה להורות הלכה, וההכרעה בזה מסורתה למוריינו ורבותינו שליט"א.

ובהיות מסקנת מאמר זה מנוגדת לדעת רבים מרבותינו האחרונים, בקשתי שטוחה בפני כל קורא, אם ימצא הערת או תיקון, אל ימנענו ממני, למען תבורר ההלכה כראוי, ולא תצא תקלה על ידי חס ושלום. וזה ישלם שכחו.